

1. A személynév-azonosság mint probléma; 2. A nomematika mint megoldás a problémára; 3. A személynévek mint nomematikus egységek; 4. A személynév-azonosság mint kapcsolat a nomematikus egységek között; 5. Konzekvenciák a személynévkutatás számára.

Az összefoglalás után egy 70 oldalas függelék következik (321–91), melyben jó néhány példát találunk különböző, használatban lévő nevekre, melyekre alkalmazható BRENDLER nomematikus teóriája. A példák az internetről származó lapkivágásokban és képernyőfotókban találhatók, néha csak szöveg, néha képek is a megfelelő linkekkel hivatkozva. Minden példa mellett áll egy jelzés, amely részben azokból a betűrövidítésekéből áll, melyeket a névkategoriákra alkalmazott a formulákban (pl. SN: Siedlungsnamen = településnév), részben egy rövidítés, amely mutatja, hogy mely példák/klípek tartoznak össze és melyek építenek összehasonlítható sorozatokat. Például a PN-L3a kivágás az *Erik Heckel* személynévről szól, ahogyan a PN-L3b és PN-L3c is. A példák általában bemutatják a kategoriákat, de semmilyen példa sincs a Pfn (Pflanzennamen) rövidítésre. Ehelyett az egész példagyűjtemény egy nagy csoport BN rövidítésű kivágással kezdődik, amely rövidítést egyébként nem alkalmaz máshol, és amely úgy néz ki, mintha a n. *Baumnamen-re* (fanév) utalna. De hogyan függ össze ezen függelék a könyv szövegének többi részével? Mi az pontosan, amit BRENDLER mutatni akar az olvasóinak? Az olvasó jogosan hiányolhatja itt a magyarázatot.

Összefoglalóan megállapíthatjuk: kétség nem fér hozzá, hogy SILVIO BRENDLER rendkívül olvasott, kreatív és elméletileg igen képzett kutató. Az elmélet használhatóságát azonban áttekinteni jelenleg igen nehéz, akárcsak a jövőjét és hatását megjósolni. Szívesen látnám a nomematikát gyakorlatilag is használhatóvá téve, sőt konkrét magyar névanyagra alkalmazva, de még remélni sem merem, hogy ilyen belátható időn belül bekövetkezhet.

BÉNYEI ÁGNES

MNOHOTVÁRNOST A SPECIFIČNOST ONOMASTIKY IV. ČESKÁ ONOMASTICKÁ KONFERENCE, 15.–17. ZÁŘÍ 2009, OSTRAVA

[A névtan sokszínűsége és sajátossága. IV. Cseh Névtudományi
Konferencia, 2009. szeptember 15–17.]

Szerkesztette: JAROSLAV DAVID – MICHAELA ČORNEJOVÁ – MILAN HARVALÍK
Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě – Ústav pro jazyk český
AV ČR, Ostrava–Praha, 2010. 522 lap

1. A kötet a 2009. szeptember 15–17. között Ostravában tartott IV. Cseh Névtudományi Konferencia előadásait adja közre.

A kiadványt RUDOLF ŠRÁMEKnek a konferencia résztvevőihez intézett személyes hangú levele nyitja (11–3). Ezt követően MILAN HARVALÍK méltatja két, jubileumát ünneplő névkutató (a 75 éves NADĚŽDA BAYEROVÁ és a 80 éves IVAN LUTTERER) munkásságát (14–8). Ezután következtek a névtani előadások. Hét ország 64 nyelvésze ismertette az általa feldolgozott témát angol, német, lengyel, cseh és szlovák nyelven. A résztvevők

kétharmada Csehországból és Lengyelországból érkezett, valamint 13 szlovákiai, egy-egy magyar, osztrák, német és orosz előadó mutatta be kutatásait a konferencián.

2. Az előadások harmada **személynevekkel** foglalkozik. ELŻBIETA BOGDANOWICZ lengyel nyelvész a sajtó által alkotott személynevek szemantikáját és alkotásmódjait vizsgálja (ilyen például a *Billary* név, mely Bill és Hillary Clinton közös politikájára utal) (73–81). MIROSLAV KAZÍK a férjezett nők élnyelvben használatos személyneveit vizsgálja a szlovákiai Ótura (Stará Turá) egyik városrészében (233–41). IVANA KOPÁSKOVÁ szintén az élnyelvben használatos személynevekkel foglalkozik (274–82). Két település, Karásznó (Krásno nad Kysucou) és Erdőtka (Oravská Lesná) női neveit hasonlítja össze.

Több nyelvészt foglalkoztatott a személynevek és az etnikum kapcsolata. MAREK BOHUŠ írásából (82–8) megtudhatjuk, hogy Olmützben a 19. század végén milyen német eredetű családnevek fordultak elő. LEONARDA DACEWICZ a nemzetiségileg vegyes Északkelet-Lengyelország kisebbségeinek személynévhasználatáról értekezik (120–30). MALGORZATA JARACZ kutatása a lengyel–litván *Tyszkiewicz* arisztokrata család nevének elemzésére irányul (206–14). TATJANA SCHOFFER a szláv családneveket vizsgálja Németországban (418–23). DIANA SVOBODOVÁ a cseh nők családneveinek nyelvészeti jellemzőire fekteti a hangsúlyt (454–62). Az egyik ilyen megfigyelési szempont a családnevek *-ová* végződéssel való ellátása után a nevek kétalakú megjelenése (pl. *Ricová* és *Riceová*).

Néhány tanulmány a történeti személynevekkel foglalkozik. KINGA BANDEROWICZ (29–37) és MAGDALENA GRAF (158–64) Poznań lakosainak 16–18. századi írott forrásokban előforduló neveivel foglalkozik. MARCIN KOJDER a 17. századi lengyel–ukrán határ menti személyneveket elemzi (257–64). ANETA KOŁODZIEJCZYK-TRAWIŃSKA munkájában (265–73) a 18. századi lengyel írott forrásokban vizsgálja a nők által viselt családneveket és azok jellemzőit. IZA MATUSIAK-KEMPA a 16–17. századi lengyel és német nevekkel stilisztikai szempontból foglalkozik (355–63). JANA PLESKALOVÁ a 12–15. századi cseh személyneveket vizsgálja etimológiai szempontból (397–404).

BAUKO JÁNOS tanulmányában (38–45) a szlovákiai magyarok ragadványnévhasználatát vizsgálja négy szlovákiai magyar település névanyaga alapján. Megállapítása szerint a ragadványnevek használatát befolyásolja a kétnyelvű környezet. MIROSLAVA LIŻBETINOVÁ (313–19) a szlovákiai falucsúfoló ragadványneveket elemzi a névadás indítéka és funkciója alapján.

A cseh becenevek morfológiai sajátosságaival NADĚŽDA BAYEROVÁ (46–52) foglalkozik. ALINA NARUSZEWICZ-DUCHLIŃSKA tanulmánya (364–72) az internetes nevekre összpontosít. A gyűjteményben található e-mail címeket, nickneveket, valamint virtuális névjegykártyákat egyaránt. MARCELA GRYGERKOVÁ azt vizsgálja, hogy a személynevek miként jelennek meg az e-mailben küldött imádságokban (165–71).

3. A tanulmányok között találkozhatunk az **irodalmi névadás** témájával is. VERONIKA ŠTĚPÁNOVÁ a személynevek előfordulását vizsgálja Jan Drda munkáiban (478–86). KLAUDIA VACHOVÁ a mesei nevek fordításának kérdéseit tekinti át (510–4). PAVOL OĐALOŠ az álnéven alkotó szlovákiai író, Maxin E. Matkin „Mexikói hullám” című regényének neveit elemezte (373–80). ŽANETA DVOŘÁKOVÁ a tulajdonnevek asszociációs funkciójával foglalkozik (138–45). JAROSŁAW MALICKI a helynevek konnotatív funkcióját elemzi Petr Bezruč műveiben (339–47). EDYTA SKOCZYŁAS-KROTLA a gyermekirodalomban található tulajdonnevekre koncentrált tanulmányában (431–6).

4. Az **állatnevekről** két cikkben olvashatunk. EVA HÁJKOVÁ a leggyakrabban használt cseh kutya- és macskaneveket vizsgálja (172–8). NADĚŽDA KVÍTKOVÁ a kutyák és lovak neveit eredet szerint csoportosítja (292–7).

5. A konferencián több résztvevő foglalkozott a **helynevek** kialakulásával, eredetével, kutatásával. ANGELA BERGERMAYER tanulmánya (53–64) azokra az Ausztria területén előforduló középkori szláv helynevekre irányul, amelyek tartalmazzák a *-jan* képzőt. BÖLCSKEI ANDREA a 13–14. századi egyforma alaptagú és eltérő megkülönböztető névrésszel rendelkező magyar településnevekről ír (89–97). ERNST EICHLER a cseh és szász helységneveket hasonlítja össze (146–9). MICHAELA ČORNEJOVÁ a 16. századi helyneveket elemzi Dél-Morvaország Mikulov és Břeclav régióiban (114–9). JURAJ HLADKÝ a településnév-adás motivációját taglalja a nagyszombati régió névanyaga alapján (187–94). VIOLETTA JAROS azoknak a lengyel hely- és családneveknek a földrajzi elhelyezkedését kutatja, melyek a *bartnik* 'méhész' lexémából és annak szinonimáiból származnak (215–25). VÁCLAV LÁBUS a Jizerské hory hegységben 1880–1950 között előforduló cseh és német helynevekkel foglalkozik (298–303). DANUTA LECH-KIRSTEIN a madárnevekből eredő lengyel földrajzi neveket tárgyalja (304–12). JIŘÍ MARTÍNEK az egykori Szovjetunió városainak átnevezését, annak okait ismerteti (348–54). MAREK OLEJNIK lengyel–ukrán határ menti helyneveket gyűjtött és dolgozott fel (381–8). LIBUŠE OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ azokat a Csehországban található helyneveket elemzi, amelyek a háborús eseményekkel összefüggő cseh eredetű exonimákból erednek (389–96). PAVEL ŠTĚPÁN az összetétellel alkotott csehországi helynevekről értekezik (473–7). STANISLAVA SPINKOVÁ a *Cyřil* személynévből eredeztetett cseh helyneveket vizsgálja, és térképre vetíti ezeknek a neveknek az eloszlását (446–51). ANDREJ ZÁVODNÝ rámutat arra, hogy Záhorie fontos szerepet töltött be a Nagymorva Birodalom idején, s a különböző etnikumok, többek között a németek, magyarok, csehek és horvátok is hatással voltak a helynevek kialakulására ebben a régióban (515–21). JANA MARIE TUŠKOVÁ a helynevek alakatanával, azon belül a nőnemű többes számú névalakok ragozásával foglalkozik (501–9).

Néhány szerző az utcaneveket fogta vállatára írásában. LILIA CITKO Podlasie 16–18. századi utcaneveit mutatja be (98–106). JAROSLAV DAVID cikkében (131–7) az emlékeztető motívumnak a 19–20. századi cseh utcanévadásban játszott szerepéről olvashatunk. JAROMÍRA ŠINDELÁŘOVÁ tanulmánya (463–72) átfogó képet nyújt a szlovák és cseh utcanévek típusairól.

Szintén több tanulmány választotta témájául a vízneveket. ANNA MAKAROVA (330–8) az oroszországi Belozerje területén található tavak neveit vizsgálja. ALEXANDRA CHOMOVÁ a Tarca (Torysa) folyó vízneveinek hangtani, lexikális és alaktani variációival foglalkozik (198–205). A kutatás egyazon név különböző alakváltozataira mutat rá.

6. A kötet **egyéb névtípusokkal** kapcsolatos munkákat is közöl. LENKA GARANČOVSKÁ a terméknevek sajátosságait tárgyalja (150–7). MARIA KABATA a lengyel sajtóban előforduló intézménynevek alkotásmódjait mutatja be (226–32). IZABELA ŁUC a termékek neveinek reklámbeli funkcióját vizsgálja (320–9). KATARZYNA SKOWRONEK a kozmetikumok neveivel foglalkozik (437–45). VLASTIMIL PULČÁR rávilágít arra, hogy a globalizáció következtében sok idegen, elsősorban angol fogalmat találhatunk az orosz cégnevek és üzletnevek világában (405–10). MICHALA TOMANOVÁ tanulmánya (487–94) mai cseh

sörfőzdek és sörök névadását vizsgálja. PIOTR TOMASIK a vonatnevek motivációira keresi a választ, illetve áttekinti, milyen funkciót tölt be megnevezésük (495–500).

7. Egyes szerzők **több névtípust is érintő kérdéseket** tárgyalnak tanulmányukban. MILOSLAVA KNAPPOVÁ rámutat arra, hogy a névadásban nagy szerepet játszik a presztízs (242–8). Ez a szempont manapság egyaránt megjelenik az újszülöttek és az utcanevek névadásában, valamint a termék- és üzletnevek megnevezésében. BEATA AFELTOWICZ „A lengyel eufemizmusok szótára”-ban szereplő eufemisztikus kifejezésekbeli tulajdonneveket (személy- és helyneveket), illetve a tulajdonnevekből származó mellékneveket vizsgálja (19–28). MILAN HARVALÍK (179–86) arra mutat rá, hogy Csehországban a társadalmi tényezők hatására a tulajdonnevek rendszere nagy változásokon ment keresztül az 1989-es rendszerváltást követően. A változások eltérő dinamikusságát a különféle névfajtákban (személy-, hely- és intézménynevek) vizsgálja. ZUZANA HLUBINKOVÁ a cseh nyelvtalaszban található tulajdonnevek nyelvjárási sajátosságairól ír röviden (195–7). VLADIMÍR KOBLÍŽEK (249–56) olyan cseh tulajdonnevekkel foglalkozik, amelyek megtalálhatóak a František Martin Pelcl, Ján Nejedly és Tomáš Burian által írt német nyelvtankönyvekben. JAROMÍR KRŠKO a névadás különböző motivációira fókuszál szinkrón és diakrón szempontból (283–91). Érinti a személyneveket, helységneveket és a vízneveket egyaránt.

MAGDALÉNA BILÁ és MARTIN OLOŠTIAK cikkéből (65–72) megtudhatjuk, hogy a közösen írott könyvük alapján (vö. BAUKO: NÉ. 30: 190) egy elektronikus szótárt készítenek, amely a szlovák nyelvhasználók körében használatos angol tulajdonneveket tartalmazza. MARIUSZ RUTKOWSKI egy tervezett lengyel névtani szótár előmunkálatairól ír, amely a tulajdonnevek metaforikus és konnotációs voltaival foglalkozna (411–7).

Mint láthatjuk, a cseh konferencia az onomasztika különböző területeinek széles skáláját vonultatta fel, hű képet adva Kelet-Közép-Európának névanyagában is megnyilvánuló etnikai és nyelvi sokszínűségéről.

PÁL ANGELIKA

ANTROPONIMIA POLSKI OD XVI DO KOŃCA XVIII WIEKU 1–2. [Lengyelország személynevei a 16. századtól a 18. század végéig]

Szerkesztette: ALEKSANDRA CIEŚLIKOWA

Wydawnictwo LEXIS, Kraków, 2007–2009. 1. 580 lap, 2. 436 lap

Jó egy éve már, hogy idehaza a Tinta Kiadó gondozásában megjelent a magyar névtanról szóló nagy oeuvre szerzőjének, HAJDÚ MIHÁLYNAK a tollából a „Családnevek enciklopédiája” című munka. Nem sokkal előtte látott napvilágot – ugyancsak a Tinta Kiadó jóvoltából – a FERCSIK ERZSÉBET és RAÁTZ JUDIT által írt „Keresztnevek enciklopédiája”. Az itt bemutatandó kötetek bizonyos értelemben talán a fenti két magyar műnek lehetnének a lengyel pandanjai.

Az ALEKSANDRA CIEŚLIKOWA szerkesztésében megjelenő sorozat – melynek itt első két részéről lesz szó – a teljes dokumentált lengyel személynévi anyag feldolgozását tűzte ki célul, a 16. századtól egészen a 18. század végéig. A korszakválasztást